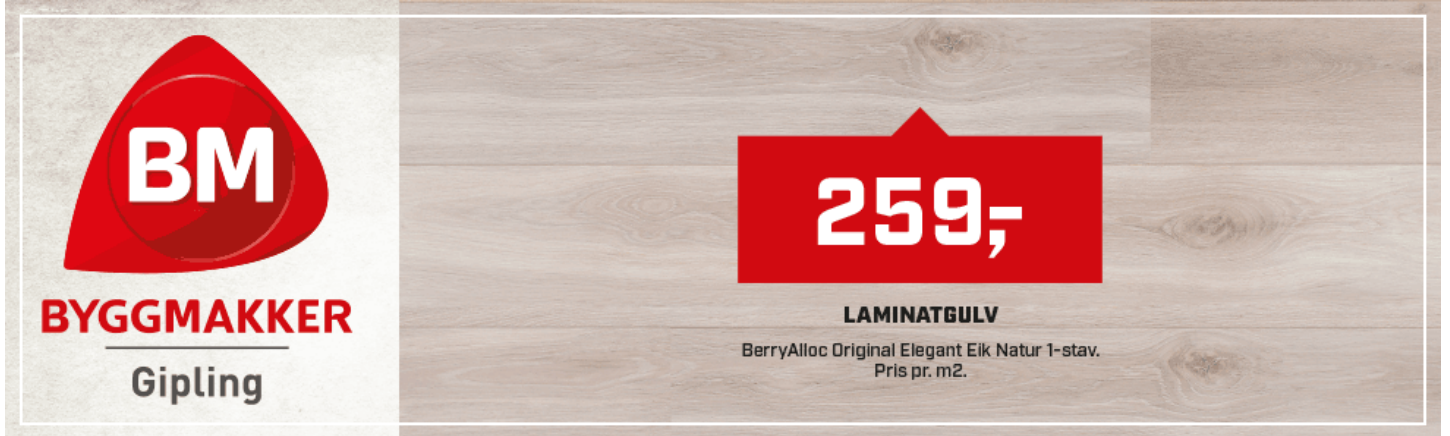

▼ ANNONSE

BM
BYGGMAKKER
Gipling

259,-
LAMINATGULV
BerryAlloc Original Elegant Eik Natur 1-stav.
Pris pr. m².

Ligger det et vikingskip i denne haugen? Nå skal Daniel finne svaret

I mars vil en geoskanning av de store gravhaugene Viklemshaugen og Opphaugen på Ørlandet trolig avdekke skattene som måtte skjule seg under torva.

NYHETER**PUBLISERT:**

11 JANUAR 2018 08:40

SIST OPPDATERT:

11 JANUAR 2018 08:43

Alexander Killingberg

470 70 162

alexander.killingberg@fosna-folket.no

Det er knyttet store forventninger til hvilke hemmeligheter de over tusen år gamle gravhaugene skjuler. Også området rundt pyramiden ved Austråttborgen skal undersøkes. Der kan restene etter Fru Ingers herrestue skjule seg.

- Viklemshaugen er like stor som haugen som skjulte Osebergskipet og Gokstadskipet, påpeker leder av historisk avdeling ved Ørland kultursenter Daniel Johansen.

Til tross for en viss optimisme, tør han ikke love noe som helst før undersøkelsene i februar og mars.

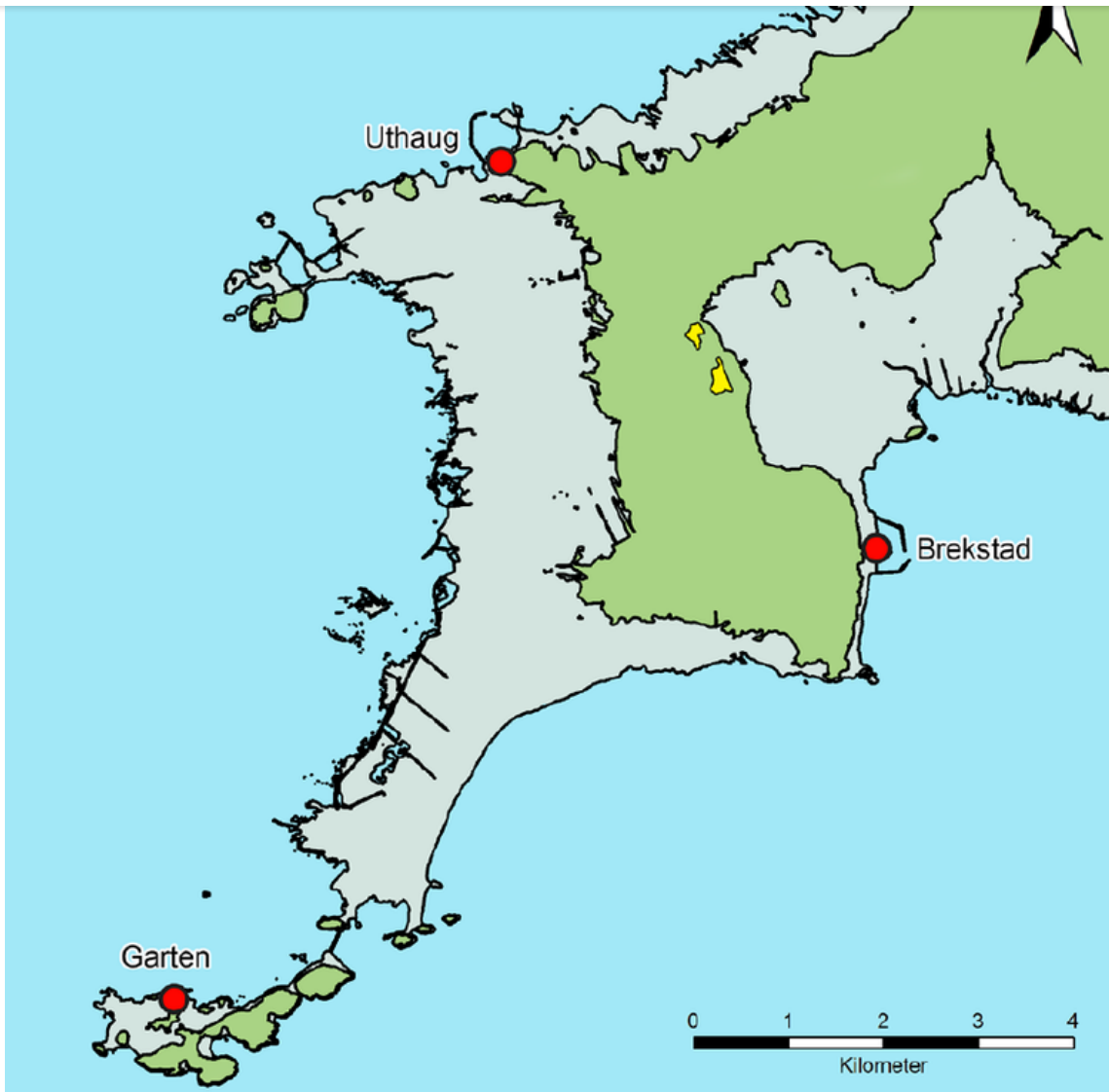
Maktsenter

Ørland har med sin strategiske plassering ved utløpet av Trondheimsfjorden vært et maktsenter i over tusen år. I dag er det F-35 kampfly. For over tusen år siden vitner store gravhauger om personer med stor makt. Noen av dem, som for eksempel Skjegge Asbjørnson, er nevnt i Snorre Sturlasons Heimskringla.

Maktsenter på Hovde

Ørlandet er som kjent svært flatt. Etter den siste istida lå så godt som alt under vann. Man kan se for seg at bergknauser som Lerbern stakk opp som en holme ute i sjøen. De første delene av det flate landskapet vi i dag ser på Ørlandet, dukket sannsynligvis opp fra sjøen for om lag 3000 år siden. Til å begynne med så Ørlandet ut som en smal tarm ute i sjøen. Kanskje var det på den tiden at senere storgårder som Hovde og Viklem ble anlagt.

- Høvdingsetet på Hovde ble grundig undersøkt på 1990-tallet. Da fant de et langhus fra 2-300 år før Kristus, forteller historiker Johansen.

Området markert med grønt var tørt land for 1500 år siden. FOTO: INGRID YSTGAARD, NTNU VITENSKAPSMUSEET

Storgårdene Hovde, Viklem, Vik og Opphaug ligger på rekke og rad langs ryggen som først dukket opp fra havet. Hvem som kom først og sist, vet vi ikke, men Hovde var utvilsomt et maktsenter allerede før Kristi fødsel. Vi vet ikke hvordan forholdet var mellom disse storgårdene. Kanskje var det tre, fire konkurrerende høvdinge eller storbønder på Ørlandet? Eller kanskje en høvding som hadde makt over hele det flate landskapet og innbyggerne?

Hester og skip i grava

Det finnes ikke skriftlige kilder som kan fortelle om Norge før vikingtida. Det er derfor tolkning av arkeologiske funn, runeinnskrifter og helleristninger som gir oss svar. Monumenter etter døde mennesker gir oss også noe innsikt i maktstrukturene i forhistorisk tid. På Ørlandet og resten av Fosen-kysten er det rikt med gravrøys og gravfelt fra eldre jernalder og bronsealder. De står gjerne på høyder og strategiske steder langs kysten. Et eksempel er røysa på Nøkkelhaugen ved Uthaug som trolig er Trøndelags største.

I vikingtida (793 - 1066) var gravhaugene mer vanlige. Mens gravrøysene utelukkende er bygd av stein, er gravhaugene konstruert av løsmasser og stein. Dyr som hester ble gjerne gravlagt sammen med den døde. Det var også vanlig at den døde fikk med seg eiendeler som skip, vogner og andre redskap i grava.

Daniel Johansen på toppen av Viklemshaugen. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Ukjent alder

På Ørlandet kjenner vi til flere gravhauger. Den på Hovde er ifølge historiker Johansen i svært dårlig forfatning. Nå skal gravhaugene på Viklem og Opphaug skannes med georadar. Dette vil forhåpentligvis gi en god pekepinn på hva som befinner seg i haugene, uten at man trenger å stikke spaden i jorda.

- Vi vet ikke eksakt hvor gammel Viklems- og Opphaugen er, men de må være fra yngre jernalder (år 550-1050), anslår Johansen.

Det er heller ikke utelukket at de to haugene kan bli gravd ut. Denne beslutningen kommer an på hva som viser seg å ligge i haugene. Johansen påpeker at flere gravhauger har blitt skannet i Norge de siste årene, og i enkelte tilfeller har man ikke funnet noe som helst.

- Det å grave ut er dyrt. I tillegg bryter man opp de jordlagene som ligger der. Disse har masse informasjon som vi kanskje en gang i fremtiden kan få enda mer ut av. Ved å skanne med georadar, finner vi ut om det i hele tatt er interessant å grave ut haugen. Og vi ødelegger ingenting.

Vi vet ikke hvor gammel Viklemshaugen er, men den må være fra merovingertid eller vikingtid. Det vil si cirka fra 500-tallet og frem til 1000-tallet. **FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG**

Viklemshaugen

Gravhaugen på Viklem ligger rett ved dagens Ørland kirke.

- Denne er veldig godt bevart. En av de best bevarte gravhaugene i Trøndelag, kommenterer historiker Johansen i det han langer ut med fjellturstøle bein i godt driv opp til toppen av Viklemshaugen.

Ved å stille seg på toppen av haugen, mener han fotografen vil kunne få bilder som viser dimensjonen på det over tusen år gamle byggverket. Johansen har et poeng. Med noen få unntak, er det grunn til å tro at Viklemshaugen ikke har forandret seg veldig mye siden den ble bygd en gang før kristningen av landet.

- Men det var vanlig å grave en grøft rundt haugen for å markere den bedre i terrenget. Haugen har i årenes løp seget ut en del og grøfta har blitt tildekket, forklarer Johansen.

Trolig plyndret

Viklemshaugen har sannsynligvis blitt plyndret. Det er tydelige spor etter det på toppen, men hvor grundig til verks «tyvene» gikk, er ikke godt å si.

- Gravhaugene ble nok plyndret allerede når det var dårlige tider i hedensk tid. Altså før kristningen av landet. Da var det nok ikke et vikingskip de var ute etter, men verdigjenstander som penger, gull og sølv, påpeker Johansen.

Han har ingen anelse om hva som ligger inne i Viklemshaugen.

Dersom det skulle vise seg å ligge et vikingskip i Viklemshaugen, er spørsmålet hvor godt bevart det vil være.

- Dette kommer an på bevaringsforholdene i jorda. Det skjedde også at de først gravde ned et vikingskip i jorda, for så å bygge en haug oppå. Dersom det har skjedd her, vil det kunne være bedre bevart.

Jordet nedenfor Viklemshaugen skal skannes med georadar i februar. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Fant vikinghus

Alt tyder på at Viklem har vært et av maktsentrene på Ørlandet. I forbindelse med utvidelsen av Ørland kirkegård i 2014, ble det gjennomført en arkeologisk utgraving der. Det ble da funnet to langhus og et grophus fra vikingtida. Det ene huset var så stort at det kan ha dreid seg om en hallbygning. Selve undersøkelsen av Viklemshaugen tar til i mars i år, men allerede i februar skal det flate jordet rundt haugen skannes. Johansen håper at det også her kan påvises spor etter fortidens maktpersoner på Ørlandet.

Opphaugen sett fra parkeringsplassen på Coop Prix. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Opphaugen

Mens Viklemshaugen er i svært god stand, står det verre til med Opphaugen. Den ligger like ved Coop prix på Opphaug og er i dag cirka halvparten så stor som den en gang har vært. Fra 1880-årene ble en stor del av haugen fjernet. I dag står det en låve over det som før var en del av gravhaugen.

- Da de gravde bort deler av haugen, skal det ha blitt funnet båtnagler, forteller Johansen.

Båtnaglene gjør at man med sikkerhet kan slå fast at haugen er en båtgrav.

- Kanskje et halvt skip. Men et halvt vikingskip er bedre enn ingen vikingskip, smiler Johansen.

Drept av kongens menn

Opphaugen er spesielt interessant av én årsak: Vi vet noe om han som holdt til der i vikingtida. I Snorre Sturlasons Heimskringla er storbonden Skjegge Asbjørnson behørig omtalt. Han var uten tvil svært mektig. Ifølge sagaen samlet han, jarlesønnen Svein Håkonsson og Ragnvald fra Ærvik på Stad ved [slaget i Hjørungavåg](#) i 986 hele 60 skip. I 995 ble Olav Tryggvason Norges konge. Han var andre konge ut i et forsøk på å kristne Norge. Det ville ikke Asbjørnson, eller Jernskjegge som han ble kalt, ha noe av.

På Frostatinget skal han ha talt kong Olav midt imot. Sagaen forteller at Jernskjegge ble drept av kongens menn utenfor døra til hovet på Mære i år 997. Ifølge heimskringla, som ble skrevet over 200 år senere, ble liket fraktet tilbake til Ørland hvor Jernskjegge ble begravd i Skjeggehaugen på Austrått. En morsom digresjon er at Jernskjegges datter Gudrun skal ha

kong Olav, noe som førte til et øyeblikkelig ekteskapsbrudd.

Men ble virkelig Jernskjegge begravd på Austrått? Historiker Johansen påpeker at det som i dag omtales som Skjeggehaugene, er typiske gravrøyser som er mye eldre enn Jernskjegge.

Opphaugen skal før i tida ha strekt seg helt til høyre side av den røde låven. Den har vært cirka dobbelt så stor som den er i dag. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Skanner parkeringsplass

Den store Opphaugen skal skannes i mars, men allerede i februar starter undersøkelsen av parkeringsplassen til Coop like ved haugen.

- Coop har gitt oss tillatelse til dette. Det har tidligere ligget en gårdsklynge der parkeringsplassen i dag ligger. Vi vet også at det har vært bebyggelse der i mange hundre år, forklarer Johansen.

Håpet er at skanningen skal gi enda mer kunnskap om vikingtidens høvdingsete på Opphaug.

Pyramiden på Austrått. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Maktens sentrum

Austrått er Ørlands mest kjente maktsentrum. Her har legender som Fru Inger og Ove Bjelke satt sine bein. Historiker Johansen har de siste årene stått i bresjen for et prosjekt som har som mål å kartlegge og gjenskape det enorme hageanlegget rundt Austråttborgen. Det var Norges rikskansler Ove Bjelke som fikk bygd borgen i 1650-årene. I samme periode skal et fantastisk hageanlegg ha omkranset borgen. Gjennom en arkeologisk utgraving i fjor sommer ble deler av anlegget påvist.

- Vi fant deler av en hagemur som trolig har rammet inn deler av hagen. Gerhard Schøning beskrev hageanlegget da han besøkte Austrått på 1770-tallet, over 100 år etter at det ble anlagt. Anlegget var da forfallent. Foran Austråttborgen skal det ha vært en forplass som var omgitt av 24 ospetrær og stakittverk, forklarer Johansen.

I 1770-årene reise historikeren Gerhard Schøning langs denne veien. Han beskriver en allé med trær på begge sider. Veien har kurs rett mot pyramiden på Austrått. **FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG**

Ukjente bygninger

Ut ifra hageanlegget har det også gått flere alleer. Blant annet en i retning havna, og en som har pyramiden som siktepunkt. Pyramiden ble reist av Ove Bjelke i 1665 som et monument over hans far Jens Bjelke. I februar skal et område i nærheten av pyramiden også skannes med georadar. Dette er et ledd i å finne ut mer om det storslåtte hageanlegget, men andre svært interessante fortidsspor kan også dukke opp.

- Vi mangler 600 hundre år med bygningshistorikk på Austrått, sier Johansen.

Ingen vet hvor gammel gården på Austrått er, men lendmannen Finn Arnesson er den første personen som nevnes i kildene. Han skal ha bodd på Austrått på 1000-tallet. Foruten kirka, som ble oppført på 1200-tallet og siden bygd inn i Austråttborgen, vet man lite om bygningene på Austrått før 1650-tallet.

Dette treet, som står ved Austråttborgen, er fra 1600-tallet. Nå ser det ut som det synger på siste vers.

FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

Jakten på bygningene

Hvilket herregårdsanlegg var det fru Inger bodde i på Austrått på 1500-tallet? Det vet vi lite om.

- Det må ha vært et gårdstun med blant annet en herrestue, sier historiker Johansen.

Det er ikke sikkert at Fru Ingers bolig var spesielt storslått. I en NRK-dokumentar fra 1960-tallet gjenfortelles et sagn om at Ove Bjelkes andre hustru var lite imponert over den gamle trebygningen på Austrått. Selv om herrestuen hadde engelske tepper og hollandsk lysekroner, skal hun hånlig ha sagt at farens fjøs hjemme på Semb på Eiker var finere enn herrestuen på Austrått. Johansen håper nå at geoskanningen kan avdekke fru Ingers stue.

Daniel Johansen med Austråttborgen i bakgrunn. FOTO: ALEXANDER KILLINGBERG

- Det vi håper er å finne lag på lag med herregårdsbygninger. Seks hundre år med skiftende herregårdstun. Det vil i så fall være det eneste anlegget i Norge hvor vi kan følge et herskapsanleggs utvikling fra vikingtid og inn til 1600-tallet, forklarer Johansen.

Han tror det tidligere gårdstunet kan ligge i nærheten av pyramiden. Der er det en liten opphøyning i landskapet. I tillegg indikerer innskriften på pyramiden at Jens Bjelke kan ha blitt født der pyramiden står.

- En skattekasse

Johansen forteller at det er bredt sammensatt forskningsteam som nå jobber med å gjenskepe fortidens skatter på Ørlandet. Målet er å finne ut hvordan det historiske Ørland var, for så å gjøre det tilgjengelig for nye generasjoner.

- Ørland er en skattekasse, men det er ikke sånn som Stiklestad. Der skjedde det en stor hendelse som stedet er kjent for. Ørland har ikke den ene store hendelsen, men det har i all tid vært et strategisk viktig sted og svært mektige personer har bodd der. I dag er det vanskelig å legge merke til gravhaugene. Vi ser kun små spor etter hageanlegget som en gang var her. Nå skal vi først finne ut hvordan det var, før vi skal forsøke å gjenskepe det. Vi må gjøre historien tilgjengelig, og vi må kombinere dette med ny næring, for eksempel reiseliv og lokal matproduksjon, mener Johansen.

Ove Bjelke fikk reist denne pyramiden over sin far Jens. Med latinske bokstaver er den datert 1665. **FOTO:**
ALEXANDER KILLINGBERG

NYHETER

Ligger det et vikingskip i denne haugen? Nå skal Daniel finne svaret

I mars vil en geoskanning av de store gravhaugene Viklemshaugen og Opphaugen på Ørlandet trolig avdekke skattene som måtte skjule seg under torva.

- En ekstremt sterk matregion

Blant finalistene til "Det Norske Måltid", finner vi Reins Kloster AS fra Rissa som eneste produsent fra Fosen i år.

Denne nye tunnelen på over en halv kilometer skal stå klar til jul

Arbeidet med ny tunnel på fylkesvei 14 mellom Sumstad og Hellfjorden i Roan, er nå i full gang.

FIKK DU MED DEG DISSE SAKENE?

Ligger det et vikingskip i denne haugen? Nå skal Daniel finne svaret

- En ekstremt sterk matregion

Denne nye tunnelen på over en halv